

парадигми функціонування суспільства і формування нових якостей людини в екологічних правовідносинах [5, с. 37].

Проте, на нашу думку, розглядаючи питання формування екологічної держави в умовах досягнення нових Цілей сталого розвитку важливо акцентувати увагу не на простому визначенні системи заходів у сфері сталого розвитку чи прийняття відповідної стратегії, а важливим є розгляд сучасної екологічної функції держави та ефективність діяльності самої держави в екологічній сфері.

Література:

1. Цели в области устойчивого развития URL: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/ru/sustainable-development-goals/>.

2. Экологическое государство Черногория отмечает юбилей. URL: www.chernogoriya-club.ru/montenegro/news/19699.

3. Машненко К. Концепт «екологічна держава» в контексті сучасного державотворення. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2014. Вип. 2. С. 21-28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2014_2_5.

4. Павлова О. В. Правові засади формування екологічної держави за участю громадскості : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.06. – земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право. Харків, 2016. 222 с.

5. Гетьман А. П. Екологічна функція держави в сучасних умовах глобалізації. *Правові проблеми розвитку сільських територій України* : матеріали Круглого столу, присвяченого пам'яті відомого українського вченого-правознавця, члена-кореспондента НАН України, академіка НАПрН України В. І. Семчика (м. Київ, 9 грудня 2015 р.). Київ : Прінт сервіс, 2015. 228 с.

6. Гетьман А. П. Екологічна функція держави в сучасних глобалізаційних процесах. *Проблеми законності*. 2015. № 4. С.145-153. URL: <http://plaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/04/145-153.pdf/>.

Яремак Зоряна Василівна

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри судочинства

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

ЕКОЛОГІЧНИЙ КОНФЛІКТ ЯК УНІВЕРСАЛЬНА ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ

Розвиток сучасного суспільства відбувається в умовах глобалізації – зближенні та уніфікації національних систем. Це об'єктивно зумовлений процес еволюції, який відбувається в усіх сферах суспільного життя – економічному, політичному, культурному тощо. Тим більше галузь екологічного права, суспільні відносини в якій розвиваються на одній і тій самій основі – середовище існування людини. Виснаження природних ресурсів, погіршення якості довкілля, зміна

клімату, збереження біорізноманіття – екологічні проблеми планетарного масштабу, – що зумовлюють виникнення негативних форм соціальних взаємодій – екологічних конфліктів, – врегулювання яких потребує не тільки національного, а перш за все, міжнародного механізму. А. П. Гетьман з цього приводу зазначає: «Процеси глобалізації в екологічній сфері зумовлюють необхідність наявності нових єдиних центрів з прийняття рішення і, відповідно, влади для багатьох секторів (суб'єктів) сучасних міжнародних відносин. В іншому випадку реальністю стане положення, при якому не держави, а транснаціональні та мультинаціональні корпорації відіграватимуть провідну роль у всіх сферах господарської діяльності й при цьому ігноруватимуть екологічну складову держав. Тому без формування єдиного центру управління досягти позитивних результатів розвитку глобалізованої екології навряд чи можливо» [1, с. 153].

Водночас, перш ніж займатися пошуками універсальних механізмів управління екологічними конфліктами, потрібно з'ясувати зміст цієї категорії, адже точність понятійного апарату і однаковість тлумачення терміну має вагомое значення для правозастосовної практики. Погоджуємось із висловленою думкою білоруських науковців, що потрібен аналіз термінології еколого-правового змісту, яка використовується у нормативно-правових актах, з позицій її однакового розуміння та уніфікації для досягнення кінцевої мети – екологізації законодавства в цілому [2, с. 173].

Відсутність легального визначення екологічного конфлікту зумовлює плюралізм поглядів щодо її змісту. Беручи до уваги той факт, що дане явище не є категорією національного права, а має загальний характер, варто дослідити та визначити детермінанти (визначальні ознаки) екологічного конфлікту з тим, щоб у майбутньому знати в якій мірі можемо застосовувати міжнародні механізми для їх вирішення.

У нечисленних публікаціях, присвячених екологічним конфліктам, дослідники дають їм різні визначення. Так, представники вітчизняної та пострадянської наукової школи екологічні конфлікти визначають як протиріччя на внутрішньо/чи міждержавному рівнях, що зумовлені несумісними чи протилежними інтересами однієї чи більше сторін і їх боротьбою за право власності, використання (розподілу) природних ресурсів чи контролю над ними, що можуть супроводжуватися насильницькими методами для досягнення цілі [3, с. 19]. А. Л. Демчук вважає, що екологічними є конфлікти, які спричинені реальною (або запланованою) політикою використання природних ресурсів, що призводить (чи може призвести) до порушення природного циклу відновлення природних екосистем (середовища буття) [4, с. 65]. Екологічний конфлікт виникає у тому випадку, коли таке втручання, на думку однієї або кількох груп людей, розглядається як порушення комплексної взаємодії фізичних, біологічних і соціальних процесів у навколишньому середовищі та тим самим завдає шкоду [5]. Н. М. Миліна акцентує увагу на соціальному характері екологічного конфлікту: «це різновид соціального конфлікту, виникнення якого пов'язано із природокористуванням..., в результаті якого соціальний суб'єкт відчуває погіршення (чи загрозу погіршення) навколишнього

середовища і намагається попередити таке погіршення шляхом соціального зіткнення» [6, с. 258-259].

Сучасні концепції екологічних конфліктів західної школи тлумачать зміст конфлікту у більш ширшому аспекті, розглядаючи конфлікти, пов'язані із навколишнім середовищем, як політичні, соціальні, економічні, етнічні, релігійні чи територіальні конфлікти тощо. Це всі конфлікти, що викликані деградацією навколишнього середовища та характеризуються такими особливостями: а) надмірне використання відновлювальних природних ресурсів; б) надмірна напруга абсорбційної спроможності екосистеми (забруднення навколишнього середовища); в) виснаження середовища існування [7]. Томас Хомер-Діксон застосовує наступне формулювання: конфлікти, пов'язані із навколишнім середовищем – це серйозні конфлікти, які зумовлені екологічним дефіцитом при взаємодії один з одним численних контекстних факторів [8]. Філіп Ле Біллон вважає, що екологічні конфлікти – це боротьба за екологічну справедливість. У свою чергу, екологічна справедливість охоплює два аспекти: справедливість екологічного розподілу між людьми і справедливість відносин між людьми і нелюдським світом [9].

Як бачимо із наведених понять, вчені по-різному підходять до з'ясування змісту даної категорії, акцентуючи увагу в одному випадку на особливостях середовища виникнення екологічного конфлікту (навколишнє природне середовище) і відношення людини до природи, в іншому – вказують на соціальний характер цього конфлікту, визначаючи взаємовідносини в суспільстві стосовно природи. Досліджуючи проблематику екологічних конфліктів, нами обґрунтовується необхідність його вивчення на основі загального поняття конфлікту, яке за своєю суттю є специфічною формою соціальної взаємодії, що характеризуються переважно протиставленням, а не співробітництвом, із невизначеним і/або визначеним колом суб'єктів із власними інтересами, за визнання яких і борються. А тому, якщо вести мову про конфлікт взаємодії людини з природою втрачається зв'язок із загальним поняттям конфлікту. Відтак, на нашу думку, екологічний конфлікт доцільно розглядати виключно як соціальне протиріччя, що протікає в особливих умовах – навколишнє середовище існування людини.

Література:

1. Гетьман А. П. Екологічна функція держави в сучасних глобалізаційних процесах. *Проблеми законності*. 2015. Вип. 128. С. 145-153.
2. Лизгаро В. Е., Макарова Т. И. Терминология экологического права: проблемы единообразного понимания и подходов к унификации. *Право и демократия* : сб. науч. тр. / редкол.: В. Н. Бибило (отв. ред.) [и др.]. Минск : БГУ, 2006. Спец. вып. С. 164-173.
3. Сабадаш В. В. Теоретико-методологические аспекты исследования экологического конфликта в современной системе природопользования. *Экономика природопользования*. 2009. № 6. С. 19.

4. Демчук А. Л. Экологические конфликты: природа, виды, способы урегулирования. *Вестник Московского ун-та. Сер. 12. Полит. Науки.* Москва : Изд-во Моск. ун-та, 2007. № 2. С. 65.

5. Уайт Г. Роль научной информации в предвидении и предотвращении экологических конфликтов. *География, ресурсы и окружающая среда.* Москва : Прогресс, 1990. С. 449-464.

6. Мылина Н. Н. Теоретико-методологические основы исследования экологических конфликтов как социальной категории. *Историческая и социально-образовательная мысль.* 2014. № 6-2. С. 258-261.

7. Stephan Libiszewski. What is an Environmental Conflict? URL: https://www.files.ethz.ch/isn/724/doc_726_290_en.pdf (дата звернения: 15.06.2019).

8. Симон Мейсон, Курт Спиллманн. Конфликты, связанные с окружающей средой и урегулирование региональных конфликтов. URL: http://www.cawater-info.net/bk/water_law/pdf/mason_spillmann.pdf (дата звернения: 15.06.2019).

9. Philippe Le Billon. Environmental conflict. URL: https://www.researchgate.net/publication/283023179_Environmental_conflict (дата звернения: 15.06.2019).